

LIETUVOS TRADICINIŲ AMATŲ IR TAUTODAILĖS PRISTATYMO BEI POPULIARINIMO POREIKIS IR GALIMYBĖS

VALENTINAS JAZERSKAS

Etninės kultūros globos taryba, el. p. etnosuduva@gmail.com

Molio indai, puošti tošimi

Keramika (puodininkystė) – vienas seniausių tradicinių lietuvių amatų. Archeologiniai keramikos radiniai itin seni ir reikšmingi tiriant lietuvių kultūros ir istorijos raidą. Degti molio dirbiniai Lietuvoje paplito neolito laikotarpiu – lipdomi įvairių formų indai, urnos, X–XI a. indus ėmus žiesti praturtėjo ornamentika, XIV–XV a. įsikūrusiose keramikos dirbtuvėse pradėti gaminti architektūriniai dirbiniai: plytos, kokliai ir pan. Tradicinės puodininkystės raida tęsėsi iki

XX a. pradžios. Nuo 5 dešimtmečio iki šiol keramika Lietuvoje gana populiari, tačiau vis rečiau dirbinami XIX a. susiformavusios ir dar XX a. pradžioje populiarios puodininkystės dirbiniai – raižymu, glazūra ar angobu dekoruoti molio indai: ašočiai alui, pienui, girai, „lekai“ ir „lekeliai“ (buteliai) aliejui, actui, žibalui, dubenys ir dubenėliai, „palivonai“ ir puodynės, čerpės (indai grūsti aguonomis), pienpuodžiai, lauknešėliai ir molinukai – švilpukai.

V. Jazersko parengta keramikos ir suvenyrinių skrynelių ekspozicija konferencijoje „Etninė kultūra šiuolaikinių kultūros pavildų fone“. 2015 m. rugsėjo 12 d., Panemunė. Nuotr. V. Jocio

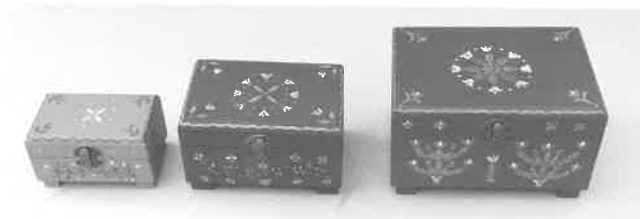
Gilinimasis į šią sritį atskleidė iš tikrųjų dideles ne tik visuomenės, kultūros darbuotojų, pedagogų bet ir pačių puodžių (keramikų) tradicinės puodininkystės pažinimo spragas, regioninių skirtumų ir technologinių procesų žinių stoką. Vartojame labai gražų ir tikslų lietuvišką „puodininkystės“ terminą todėl, kad iš graikų kalbos kilęs „Ceramós“ ir tarptautiniu tapęs terminas, reiškiantis labai plačią šiuolaikinę technologinę erdvę, labai menkai atspindi lietuvių molio indų tradiciją. Privalome kryptingai gaivinti ir populiarinti tradicinės liaudies puodininkystės amatą. Terminas „gaivinti“ nebuvo ir nėra per stiprus, kadangi, pasidairius po etnografiniame krašte (o ir visoje Lietuvoje) rengtas ir rengiamas mugės, keramikos dirbinių rasime, tačiau bent kiek lietuviškų tradicijų turinčių tarp jų reta. Galbūt įpratome mokytis ir semtis patirties ne iš pirminių šaltinių – muziejų eksponatų (juolab kad ir tradicinės puodininkystės pavyzdžių mūsų krašto muziejuose labai nedaug), bet iš perkurtų, stilizuotų ar adaptuotų keramikos dirbinių, taip nutoldami nuo tradicinio palikimo, nuo paveldo šaknų.

Negalime kaltinti dailės kombinatų ar dailiosios keramikos gamyklų dailininkų, kūrusių etalonus masinei gamybai XX a. 5–10 dešimtmečiais, todėl kad „tradicija“ tobulinti kaimo kultūrą (architektūrą, muziką, liaudies dailę, tradicinius amatus) į Lietuvą atėjo dar XIX a. iš Vakarų Europos. Suklestėjusi tarpukariu, akademinis dailės mokslus Varšuvos, Paryžiaus ar Sankt Peterburgo akademijose studijavusių dailininkų, liaudies dailės ir tradicinių amatų dirbinių stilizacija ir adaptacija tęsėsi ir pokario Lietuvoje.

Dėl XX a. 5–10 dešimtmečiais mūsų krašte – Kaune ir Kybartuose veikusių keramikos gamyklų ir „Dailės“ kombinatų nestokojome profesionalių žiedėjų ir dekoruotojų, tačiau didžiąja dalimi tęsiančių dailininkų sukurtų etalonų stilistiką. O ir mokytis nelabai turėjome iš ko – krašto muziejuose tradicinės puodininkystės paveldo likę mažai. Bet ir tie, kurie buvo išsaugoti tai – Mažeikių, Vieksnių, Kuršėnų, Pasvalio, Biržų ar Panevėžio puodžių dirbinti.

Suvalkijos (Suduvos) krašte molinius indus dirbinti nustota dar XIX a. viduryje. Dėl gerų krašto žemių ir žemdirbystės prestižo puodininkystės amatas sunyko, tad molio indus į mūsų krašto miestelių: Kalvarijos, Marijampolės, Prienų, Vilkaviškio, Šakių, Kybartų mugės (oficialius prekymečius) atveždavo puodžiai iš Žemaitijos ir Aukštaitijos. Vėliau tradicinės puodininkystės indus išstūmė tvirtesni, iš Rytprūsių atvežti, sukepusios šukės akmens masės indai, neturėję jokių sąsajų su lietuvių puodininkystės tradicija – formomis, tūriais, siluetais, dekoru...

Dėkojame Puodžių Puodžiui Vytautui Valiūšiui, leidusiam pasinaudoti jo surinkta tradicinės lietuvių puodininkystės ir įsteigto Keramikos muziejaus Leliūnuose, Utenos rajone, kolekcija, rengiantis plenerams ir seminarams.

Suvenyrinės skrynelės, sukurtos pagal tradicinių lietuviškų skrynelių pavyzdį. Nuotr. V. Jazersko

Svarbi kiekvienos tautos kultūros dalis yra liaudies menas – jo palikimas bei kūrybinės tradicijos. Viena iš jų – liaudies baldai, ypač tie, kurių puošyboje naudojamas gausus ir savitas polichromijos dekoras. Iš visų tradicinių lietuvių baldų polichrominiu (daugiaspalviu) ornamentu buvo daugiausia puošiama skrynių, kiek mažiau – spintų. Be to, skrynios ir spintos paprastai buvo puošiamos labai išraiškingu, savitu, stilizuotu, labai menišku polichrominiu ornamentu. Šie kraičio baldai ir yra lietuvių liaudies baldų polichrominės puošybos pagrindas. Polichrominių lovų, kėdžių, stalų ir kitų baldų labai mažai. Pastarieji baldai mažiau puošiami, kadangi jie neatliko tokių svarbių reprezentacinių funkcijų kaip kraitinė skrynja, ypač per vestuvių apeigas.

Tradicškai nuotakos savo kraitį kraudavo į kraitlovius, kraitkubilius, vėliau skrynias. Kraitiniai baldai buvo žinomi ne tik lietuviams, bet ir daugeliui pasaulio tautų. Tradiciniai jų raštai per šimtmečius pasipildė naujais ornamentais, geležiniais apkaustais. Tokių skrynių-kraitlovių išliko iki XX a. visoje Lietuvoje.

Avilio pavidalo kraitiniai loviai buvo dirbinami iš storo tuščiavidurio arba išskobto medžio kaladės su išilgai pritaisytais durelėmis. Kai kada jų paviršius išraižydavo tradiciniais raštais, ypač jų apskritimą įraižytomis žvaigždutėmis (segmentinėmis žvaigždėmis) ar vingeliais.

Be kraitlovių, Lietuvoje bent iki XV a. gana plačiai buvo naudojami kraitkubiliai, taip pat padirbinti iš tuščiavidurio, vėliau išskobto medžio vertikalios kaladės, siaurėjančios į viršų, o viršuje dviejuose priešingose pusėse išskobtomis

ąselėmis, per kūrias, uždėjus dangtį, perkišama lazda. Patobulėjus medžio apdirbimo technikai, plačiau išplitus pjūklui, kraitkubilius pradėta daryti iš siaurų lentelių, juosti mediniais, vėliau ir metaliniais lankais. Nors nuo XV a. Lietuvoje plito kraitinės skrynios, tačiau ir kraitkubiliai nebuvo pamiršti.

Skrynių dirbinimas paplito atsiradus pjūklui. Dažniausiai naudojant lengvą medį: drebulę, eglę, pušį, uosį, rečiau ąžuolą. Kartais šonai ir antvožas būdavo iš pušies, o dugnas ir pakojos iš ąžuolo ar uosio lentelių. Skrynja sudaryta iš dėžės, prieskrynio, antvožo ir pakojų. Dažnai skrynios būdavo apkaustomos meniškais apkaustais. Kaustomi kampai, apyraktės ir šoninės juostos.

XIX a. antroje pusėje kiekvienoje sodyboje, ypač vidutinių ir pasiturinčių valstiečių, buvo saugoma po keletą skrynių. Pagal papročius motinos kraičio skrynja atitekdavo vyresniajai dukrai, o toji taip pat ją skirdavo savo vyresniajai. Tokiu būdu paveldimos skrynios kartu su ištekančia mergina keliaudavo iš vienos sodybos į kitą.

Skrynių forma įvairiuose Lietuvos etnografiniuose kraštuose buvo skirtinga. Suvalkijos skrynių viršus pailgas, dažnai ir platus, lygus apačios ilgiui ir pločiui. Aukštaitijos skrynių viršus dažnai platesnis negu apačia. Žemaitijos skrynių forma turi daugiau bendrų bruožų su Suvalkijos (Užnemunės), mažiau – su Aukštaitijos skryniomis. Kadangi ilgą laiką šiaurinė Užnemunės dalis priklausė žemaičių seniūnijai, kita dalis – Trakų vaivadijai. Užnemunė nuo XV a. vidurio sparčiais tempais apgyvendinama. Čia kėlėsi valstiečiai iš Žemaitijos, Rytprūsių. Apsigyvendami Užnemunėje, nauji įvairių Lietuvos vietų gyventojai nepamiršo savo statybinių bei architektūrinių baldų bei namų apyvokos dirbinių tradicijų.

Keičiantis gyvenimo būdui, atsirandant naujoms medžiagoms ir darbo įrankiams, ornamentinis dekoras nuolat kito. Išmokus pasigaminti dažus, ornamentus pradėta spalvinti. Atsirado nauja ornamentavimo technika – polichrominė tapyba. Šia technika baldus Lietuvoje pradėta dekoruoti XVIII a. antroje pusėje, o labiausiai puošta XIX a. Pradžioje ornamentai buvo tapomi pačių pasigamintais tepukais (kartais pirštais), vėliau tobulėjo įrankiai, kartu ir ornamentavimo technika. Kai kuriuos baldus, daugiausia Aukštaitijoje, XIX a. pabaigoje pradėta dekoruoti štamputais ornamentais. Štampas buvo gaminamas iš ropės, bulvės, buroko, rečiau iš medžio ar gumos. Toks dekoravimo būdas labiausiai buvo paplitęs Rytų Lietuvoje: Vilniaus, Ukmergės, Utenos rajonuose bei Dzūkijoje.

Gyvybės medžio, kaip pagrindinio kraičio skrynių dekoru, svarbią vietą užėmė paukščių, žalčių, gyvulių vaizdavimas. Gyvybės ir Pasaulio medžiai glaudžiai susieti su šviesos, vaisingumo, žemės, augmenijos bei kitais simboliais. Ant jų buvo vaizduojami šviesos, Saulės, Mėnulio, žvaigždžių atvaizdai bei simboliai, išreikšti apskritimais, rombais. Lietuvių Pasaulio medžio, jo analogo – Gyvybės medžio, kitų mitologinių medžių vaizdinius padeda atskleisti archeolo-

ginė medžiaga, rašytiniai šaltiniai, lingvistiniai, etnografiniai duomenys, ypač mitinė tautosaka ir liaudies dailė.

Gyvybės medžiui būdinga ne tik magiškas sakralinis šakų skaičius, bet ir savitos išvaizdos žydinčios gėlės ir vaisiai, kurie lėmė tų medžių amžinumo idėją. Panašių augalų, vaizduojančių Gyvybės medžio archetipą, atėjusių iš amžių glūdumos, lietuvių tautodailėje aptinkama dar XVIII–XIX a. ant trobų, avilių, važiavimo priemonių, o ypač ant moterims skirtų daiktų: kraitinių skrynių, „kuparų“ ir spintų, prieversčių, kočėlų ir kultuvių.

Suvalkietiškos skrynios – lygiais antvožais, statmenais šonais. Jos yra mažesnės nei aukštaitiškos. Fonas raudonas, žalias, rudas arba rausvo, rusvo atspalvio. Iš paminėtų spalvų dažniausiai sutinkama žalia, ypač senesnėse, kai dažai buvo pačių meistrų pasigaminami. Todėl senesnių skrynių ne tik laukų fonas, bet ir visos skrynios spalva dažnai būna švelnios žalios spalvos. Vėliau dažams atpigus, naudojo „pirktinius“, kuriuos dažnai maišydavo su namų gamybos. Užnemunėje buvo susidarę dažų pardavimo centrai (Marijampolėje ir Naumiestyje), pasitaikydavo, kad patys skrynių meistrai dažų parsiveždavo iš Vokietijos.

Užnemunėje įsprūdinė skrynių konstrukcija nebuvo populiari, todėl šią racionalią dekoratyvinę sistemą atstojo tapyti laukai. Laukų sistemai Užnemunės skryniuose susiformuoti skatino architektūriškai konstruktyvus principas – siekimas atkartoti įprastus langų ir durų įsprūdus.

Svarbu pastebėti, kad Užnemunės skrynios buvo vien kraitinės, o kraičio, taip pat ir skrynios, neturėti mergelei sudarė negarbę. Iš kraitinių skrynių kiekio ir sunkumo buvo sprendžiama apie ištekančios mergelės darbštumą, antra, iš kraitinių skrynių raštų gražumo, pasak žmonių pasakojimų, buvo sprendžiama mergelės grožio pamėgimas. Prieš

Pagal papročius motinos kraičio skrynja atitekdavo vyresniajai dukrai. Nuotr. V. Jazersko

Puodžių karalius Vytautas Valiušis Kaziuko mugėje. 2014 m., Vilnius. Nuotr. V. Jocio

vestuves skrynių naujai perdažydavo arba naujai padirbtą dekoruodavo. Kartais ant skrynių dažytojas užrašydavo mergelės vardą bei pavardę ir pažymėdavo ištekėjimo datą (reikia pažymėti, kad esantieji ant skrynių metai yra mergelės ištekėjimo data).

Beveik visi skrynių dažytojai Užnemunėje buvo kaimiečiai, dažniausiai keliaujantys staliai, dirbinę įvairius namų apyvokos daiktus bei baldus. Kadangi skrynias retai pirkdavo mieste „ant turgaus“, bet dažniausiai pas žinomus meistrus „pagal užsakymą“, tai Užnemunėje nesusidarė atskirų skrynių dirbimo ir pardavimo centrų, kaip Vilniaus krašte ar Aukštaitijoje. Kadangi dirbėjai ir dažytojai Užnemunėje buvo keliaujantys po šį kraštą staliai, tai susipažindami su kitų meistrų darbais dažnai šį tą „pasiskolindavo“, todėl konstrukcinė forma, raštų elementai bei jų kompozicija dažnai kartojasi. Todėl ilgainiui susiformavo savitas Užnemunės (Suvalkijos) skrynių stilius.

Pastaruoju dešimtmečiu vis dažniau rengiamos miestų šventės, kurių privaloma sudėtinė dalis – amatų mugės, kuriose dalyvauja bene visų Lietuvos etnografinių kraštų tautodailininkai ir amatininkai. Dauguma tokių mugių etnografinių kraštų savitumų neišryškina. Mugių dalyviai orientuojasi į komerciją. Aukšto meninio lygio tautodailė iš mugių išstumiamą, nes jai sunku konkuruoti su pigesniais, nūdienos vartotojo skonį ir perkamumo galimybes atitinkančiais atvežtais ar vietiniais amatininkų dirbiniais.

Daugelį metų „suvenyro“ sąvoka lyg ir aiški, ir suprantama, tačiau šiandien kelia daug klausimų. Apsižiūrėjome neturintys ne tik lietuviško suvenyro, bet ir aiškesnio supratimo. Nebežinome, ką vežti į užsienį, nebežinome, ką „lietuviško“ pasiūlyti svečiui iš kitos šalies. Dažnai suvenyras suprantamas kaip mažas niekutis – niekur nepritaikomas „rankdarbis“. Todėl turime iš naujo sugrįžti prie pirmą kartą ir vienintelės „suvenyro“ žodžio reikšmės ir sąvokos. Prancūzų

Tošininkai Raimonda ir Vytautas Ramanauskai su savo rekonstrukcijomis Kernavėje, 2014 m. Nuotr. V. Jocio

kalbos žodis „souvenir“ – prisiminimas – tik tokią reikšmę ir turi. Taigi, suvenyras – tai dažniausiai materializuotas prisiminimas apie šalį, tautą, regioną, miestą ar įvykį. Suvenyras – tai koncentruotas, iki simbolio reikšmės pakylėtas ženklas – žinia – dažnai be jokio tekstinio paaiškinimo charakterizuojanti kraštą, tautą, įvykį. Suvenyro spektras labai platus, apimantis tiek materialiąją, tiek ir nematerialiąją kultūrą: folklorą ir tautinius šokius, teatro ir muzikos festivalius, tradicinius krašto patiekalus, muges, tautodailę ir tradicinius amatus, miestų ir kaimų architektūrą.

Žinoma, neuzurpuojame visos „suvenyro“ erdvės, tačiau dirbame toje, kurią geriausiai išmanome ir neignoruodami, ir nenuvertindami miestų ar dvarų kultūros siūlome vieną iš suvenyro grupių kurti, remiantis etninės kultūros gyvąja tradicija – tautodaile ir tradiciniais amatais. Europos dailės srovės, dvarų ir miestų kultūra su nedidelėmis išlygomis bendra visam žemynui, o tradicine kultūra besiremianti etninė kultūra dar ir šiandien labai ryškiai charakterizuoja Europos šalis, regionus, tautas, etnines

Kaziuko mugėje šalia kitų tradicinių gaminių gali rasti ir įmantriai išpuoštą „delmoną“. 2014 m., Vilnius. Nuotr. V. Jocio

Tai, kas per šimtmečius išstobulinta, – reikalinga ir šiandien. Kaziuko mugėje, 2014 m. Vilnius. Nuotr. V. Jocio

grupės, todėl ir yra labai tinkamas ir informatyvus applan-kyto krašto „prisiminimas“.

Kas turėtų ir (ar turėtų) kurti materializuotus prisiminimus, t. y. suvenyrus – dailininkai, tautodailininkai ar amatininkai? Nuolatinė dilema tarp profesionalumo ir mėgėjiškumo sąvokų. Kalbant apie dailę, terminas „profesionalas“ tapatinamas su dailininku, baigusių dailės akademiją, o visi kiti – nebaigę, kas – mėgėjai? Labai klaidingos, tačiau iki kaulų smegenų įaugusios sąvokos, kurių, atrodo, nenorime ar neturime kuo pakeisti. Gal dėl to, kad iki gėdingų nuvertinti amatininko, meistro titulai. Todėl gal nereikėtų stebėtis visuomenės neišprusimu, puoselėjant ar vertinant etninę kultūrą, jeigu ir specialistai tautodailę vertina akademinės ar modernistinės dailės kanonais; folkloro juk nevertiname „bel canto“ mokyklos kriterijais. Gal tai dar tarpukario palikimas, kai dailės mokslus baigę mūsų dailininkai leido sau „tobulinti“ tradicinę liaudies dailę. Ta pati praktika vyravo ir sovietmečiu – tautodailės ir tradicinių amatų palikimą, stilizuojant ir adaptuojant jį visasąjunginiam suvenyru.

„Rankdarbis“ – tai dar vienas įprastas, tačiau klaidinamas ir nieko nepasakantis terminas, dažnai taikomas nedideliams tekstilės dirbiniams – servetėlėms, takeliams, didžiąja dalimi dar XX a. pradžioje su žurnalais ir kitais leidiniais, atkeliavusiais iš Vakarų Europos, tačiau savo raštais neturinčių nieko bendra su lietuviškaisiais nėrinių raštais ir technikomis. Taigi, ir šiuos tekstilės dirbinius derėtų vadinti tikraisiais vardais – mezginiais, nėriniais, siuviniais, besiremiančiais tradiciniais patalynės įsiuvų ar tautinio kostiumo nėriniais ar siuviniais.

Aukšto lygio tautodailės kūrinių ir tradicinių amatų dirbinių sutinkame kasmetinėse regioninėse ar respublikinėse parodose, tačiau mugėse ar suvenyrų salonuose vos vienas kitas. Beveik dešimtmetį rengiamose „Kauno dienų“ mugėse, kur prekystaliai tęsiasi keturis kilometrus, lietuviškiems suvenyrams suskaičiuoti pakanka vienos rankos pirštų. Kodėl taip yra? Juk gaminti „teisingą“ suvenyrą ar dirbinį, neturintį nieko bendra su lietuviškąja kultūra, sunaudojama tiek pat žaliavų, laiko ir kūrybinės

Tradacijos puoselėjimas ir improvizacija puikiai dera tarpusavyje. Nuotr. V. Jazersko

išmonės. Galbūt tai sovietinio laikotarpio palikimas ar kūrybinės savirealizacijos ambicijos padaryti „kad ir nežmoniškai – bele kitoniškai“, ar pataikavimas pirkėjo skoniui, kurį formuojant prisidėjo tie patys kūrėjai, praėjusį dešimtmetį vykdę užsakymus Vokietijos, Šiaurės šalių užsakovams ir dalį dirbinių realizuodami mugėse Lietuvoje.

Vienas iš tautodailės žanrų – liaudies skulptūra – sudėtinė kryždirbystės dalis, „išimta iš koplytėlės“, pastarąjį šimtmetį eksponuojama parodose kaip savarankiška kamerinė skulptūra. Tai yra labai ryškus ir reprezentuojantis Lietuvą vaizdinės liaudies dailės kūrinys. Lietuvos kryždirbystės gyvoji tradicija kraštovaizdyje jau naudojama reprezentuojant šalies kultūrą, o pats kryždirbystės palikimas per mažai „suvenyrinamas“, t. y. mažai turime sumažintų tiek medinės, tiek kalviškosios kryždirbystės dirbinių. Tai pasakytina ir apie kitus tradicinius krašto amatus: puodininkystę, drožybą, tekstilę, tradicinių liaudies baldų sumažinimą, t. y. pavertimą suvenyru. Nors ne visuomet to reikia; molinis angobu ar glazūra dekoruotas ąsotis, puodynė ar dubuo, turintis ryškių regioninių ypatumų, puikiai tinka buičiai ar šiuolaikiniam interjerui, jeigu ne pagal tiesioginę paskirtį, tai kaip vaza šiuolaikiniam eklektiškam interjerui.

Sumažintas ąsotėlis ar puodynėlė – puikus mažas ir pigus suvenyras skubantiems turistams. Iki šiol pamirštas „molinukas“ – molinis dekoruotas švilpukas. Kaip ir natūralaus dydžio liaudies baldai: spintos, kraitinės skrynios, dažnai puoštos polichromija ir turinčios išskirtinius etnografinių kraštų bruožus, taip ir sumažintos skrynelės

dar laisva lietuviško suvenyro niša. Tautinis kostiumas, įgaunantis vis daugiau regioninių ypatumų, išgyvena pakilimą, tačiau pasigendame tautinio kostiumo naudojimo kaip tarptautinio reprezentacinio apdaro. Tautinės juostos, išsivadavusios iš tautinio kostiumo, tampa savarankišku, kiekvieną etnografinį kraštą reprezentuojančiu suvenyru. Juolab kad ir eksponuoti joms tautodailininkai

Odininkų darbų ekspozicija Kernavėje, 2014 m. Nuotr. V. Jocio

sukūrė juostinė, išsivysčiusias iš tradicinių rankšluostinių. Megztos raštuotos spalvingos pirštinės – išskirtinis tradicinės kultūros simbolis, visus metus pasirenkamas ir atpažįstamas užsienio turistų. Medžio drožiniai, kuriuos galime naudoti ir pagal tiesioginę paskirtį, – druskinės, žemaitiškos klumpės, nors ir kilę iš Olandijos, tačiau per kelis šimtmečius įgavę savitą raižytą dekorą, suvalkietiški medpadžiai retai besutinkami net tautodailės parodose.

Kiek komplikuočiau žanras; archeologiniai žalvario papuošalai Europoje tapatinami su vikingų kultūriniu palikimu, todėl reikia nuolatinių pastangų juos populiarinant kaip lietuviškus. Dar labiau prieštaringas gintaro kaip „Lietuvos aukso“ simbolis. Gal dėl to, kad ištisus šimtmečius buvome praradę priėjimą prie jūros, nesusiformavome gintaro papuošalų kūrimo ir dėvėjimo tradicijų. Iš neolito laikų mus pasiekę archeologiniai radiniai – galvos

Skulptūrėlių stalielis mugėje, 2014 m. Nuotr. V. Jocio

Archajiška keramika Kernavėje, 2014 m. Nuotr. V. Jocio

apdangalų ir drabužių puošybai panaudoti lėšio formos gintarai, apeiginę reikšmę turėję gintariniai amuletai – viskas, ką turime tradicinio. Prie tradicinio tautinio kostiumo dar ir dabar dažnai dėvimi gintariniai karoliai yra tarpukarinio patriotizmo ir tautinio simbolio paieškų išdava, nes tradicinis moterų tautinio kostiumo papuošalas buvo raudoni koralų karoliai.

Paprotinė liaudies dailė – ne tik labai specifinė, bet ir turinti labai ryškius regioninius savitumus. Vilniaus krašto verbos, nors dabar rišamos visoje Lietuvoje, lieka ryškiausiu Verbų sekmadienio ir Kaziuko mugės akcentu Vilniuje, velykiniai margučiai, aukštaičių vestuviniai sodai, kurių konstruktyvinės dalys naudojamos Kalėdų eglutės puošybai, žemaičių Užgavėnių kaukės – dar vienas puikus prisiminimas apie kiekvieną etnografinį Lietuvos kraštą.

Lietuviško suvenyro kokybė ir gausa priklausys nuo aktyvios viešosios diskusijos tarp tautodailininkų ir amatininkų, smulkiųjų verslininkų, pedagogų, etnologų, menotyrininkų, kultūrologų, turizmo vadybininkų ir plačiosios visuomenės. Rengiamos parodos, konkursai padės išryškinti lietuviškus simbolius, populiarinti taikomąją liaudies dailę. Džiaugiamės, kad tradicinių amatų gaivinimą ir populiarinimą skatina ir nuo 2008 m. Žemės ūkio ministerijos vykdoma Tautinio paveldo produkto sertifikavimo sistema, sertifikuotiems meistrams suteikianti paramą dalyvauti respublikinėse mugėse, suteiktas ženklas reiškia kokybę – atitiktį šimtmetams tradicijoms.